

Sparrsätra-Breds hembygdsförening

Vår hembygdsförening bildades 1981. Ursprunget är dock 1925, 17 februari då idén till en JUF-förening (Jordbrukare Ungdomens Förbund) i Sparrsätra-Bred föddes. Det var helt i den tidens anda. Mark uppläts av Sigfrid Andersson i Torgesta, den s.k. Köln-backen, omedelbart norr om Sigfrids släktgård i Torgesta. Som namnet förtäljer användes höjden i äldre dagar för torkning av spannmål m.m. Gamla kartor visar att det även stod en väderkvarn på höjden. Enligt handlingarna framgår att upplåtelsen av marken skulle gälla för ”evärdelig tid”, något som idag saknar juridiskt stöd. Numera arrenderar vi marken på 49 år.

Vid Sparrsätra prästgård stod den gamla prästbostaden kvar, byggd 1736 men nu fungerande som uthus. Den byggdes i enlighet med bestämmelser om minimistandard för prästboställen. Den nya prästgården invigdes 1815, numera privatbostad. Kyrkan skänkte den gamla prästgården till JUF, så nu hade man både mark och byggnad. Socknarna Sparrsätra och Bred hjälptes åt att plocka ner gamla prästgården, flytta den till Torgesta samt återuppbygga den. Arbetet pågick 1929–31.

Foto och text Lars Torsner.

Innan flyttningsarbetena började hade man anlitat en arkitekt, Olof Stylin från Örebro, för att varsamt anpassa interiören till det nya ändamålet. Den traditionella sexdelade planlösningen övergavs genom att en tvärvägg togs bort och en stor samlingsal skapades. Exteriört är utseendet nära ursprunget. Även inredningens bord och bänkar är arkitektritade.

Lite bakgrund: efter Karl XII:s krig var Sverige utfattigt. Prästen avlönades av socknen. För att få rimliga levnadsvillkor kom 1720 statliga bestämmelser om lägsta inkomst av jordbruk, minsta antal ekonomibyggnader och minsta storlek på bostaden. Bostadshuset skulle byggas med sexdelad plan med förstuga (hall) och sal i mitten av huset, och med två kammare på ena gaveln och kök och en kammare på den andra. Köket behövde ligga svalt, helst i norr. Kännetecknande var att man kan gå runt till alla rummen. Bostadens mått var också reglerade, bredden skall vara hälften av längden. Vår hembygdsgård mäter 8,3 m × 16,7 m. På bilden kan man se de arkitektritade borden och bänkarna. Hembygdsgården invigdes den 30 augusti 1931 av landshövding Sigfrid Linnér.

Foto och text Lars Torsner.

Museet invigdes 2016 och visar en ny utställning varje år. Vi försöker visa utvecklingen i steg från tidigt 1800-tal till idag. Från hästdriven ård, till hästdriven plog, till modern traktor. Gamla fångstmetoder, numera förbjudna, med undantag av råttfällor. Jakt med skjutvapen var endast för kungen och adeln. Kvinnornas slit med tvätten från bykkar och skurborste och sköljning och klappning i vattendrag till modern tvättmaskin hemma var sannolikt den mest revolutionerade utvecklingen.

Den senaste utställningen handlar om salpeterstillverkning – basvara för svartkrut. Alla bönder var enligt lag tvungna att leverera salpeter åt krutbruken till och med år 1830, i Norrland till och med 1890. Salpeterdrängarna och salpeterladorna luktade illa. Mycket litet återstår nu av 350 års mödor. Numera tillverkas krut på kemisk väg, enligt Nobels uppfinningar. Istället blir åkrarna gödslade, med avsevärt bättre avkastning.

Foto Lars Torsner. Text Elisabeth Torsner.